

רשימות

במערכת-תמיד

א. ציוני

הגות קשה כינסה פזורי גלויות שונים, וליכדה אותם לחבורה אחת. "הפועל הצעיר" היה להם אכסניה להודמן, ובמה להשמיע מעליה את דבריהם. הם היו מאוחדים בשאיפותיהם להשגת מטרה אחת, ושונים במזגם, הלכירוחם, הפיסותיהם ונתיבותי מהשבותיהם, ממקורות-תרבות שונים שאבו, נימוקים מניעים שונים הדריכו, בסגנוני שפה שונים התגבאו. נגד עיניהם היתה אמת אחת, צרופה ומגובשה: יצירת עם עובד! אך הנתיבות המוליכות אליה היו בגדר חידה המחכה לפתרונים, ותעלומה הצריכה גילוי. אותם חיפשו, עליהם יגעו, בלי הרף העמידים על הפרק ליוון ולבירור. בשלות-ררר הקשיב אחד לרעהו הוך חילופי-הדעות והיפושיה-הדרכים. במרוצת-הזמן נפתרה החידה ויצאו כאילו לדרך-המלך. נקבעו הלכות לדורות, עוצבו צורות-התישבות והותוו תהומי-חיים; בתוכם ובברם היו צפונים כוחות-גידול מיוחדים: עלולים אמנם לחולל שינויים, אבל לא לפגוע בעצם הישורש. לא תתכן התישבות-מידות איתנה בלי אדמת הלאום ועבודה עצמית. אך עיקרים אלה מלווים גורמים סמויים מן העין. — גורמי בית וגורמי חוץ שונים: חברותיים, מדיניים וכלכליים. והם הם ששימשו בעבר, משמשים בהווה העלולים לשמש בעתיד סלע מחלוקת; ועל-פי טבע הויתם מחייבים עמידה רצופה במערכה; ומלחמת הדעות נטושה, ואף לשלגות במחנה אחד גדולים חקר-לב.

לא כל אנשי-החבורה בתקופת העליה השנייה עשו את הכתיבה אומנותם. מהם היו רק קובעים עתים לכתיבה בהיותם שקועים ברושיות אחרות. ואפילו הסופרים שנזדמנו באכסניה אחת היו מסולגים בספירות-יצירה שונות. רק לעת מצוא התיצבו במערכה. רובם אינם אתנו, והשרידיים המעטים נבלעו בעבודת בנין שונות. אך אחד מהם עשה את העמידה במערכה מלאכתו האחת והיחידה. היא היתה לו עבודת-קודש ומלאכת מחשבת כאחת. עמידתו היתה קבועה, רצופה, מתמידה ומלאת-השראה. על משמרת אחת עמד, מעל מצפה אחת צפה, מתוך אספקלריה אחת ראה את המתקדם ואת הבאות, והוכיח בשער ללא מורך וללא רתת. והאחד היה יצחק לופבן.

כהברי הותיקים דבק ב-אמת האחת הצרופה,

וראה בה מושכלי-ראשון ובני-ראב לדורות. היא לא שימשה יחידים, מעמד או כתה. בה היה גלום היעור הכולל לתקומת העם כולו ולהליכותיו מהיל אל חיל. לא היה בין הראשונים קובעי ההלכות, שלכל אחד מהם היתה גם גישה מיוחדת להערכתן; ולא בין המפלסים נתיבות אליהן להטלת מרותן על הרבים. אך דוקא משום-כך מיוג בתפיסתו את הדעות השונות, הנראות לכאורה כמתרוצצות ומנוגדות, לשיטה מקר בצת. הוא ראה את כל המסתעף ממנה חובת-יסוד באריג-היום, ובקטנות-השעה, ובקלות-הפעלים. בחוש דק היה מגלה כל נקודת-מדוחים בין נקודות-המוצא השונות ופרצות הגדרות מסביב למטרה הסופית. היא לא תראה אורי-עולם בלתי במעגלי-צדק. האמת נראית לו במלואה ללא פגם, אחת במטרה שהציבה, ואחת בנתיבות המוליכות להגשמתה. ולכן הקפיד על השתהר בשתייהן. כמות צריך להיות כל קו הנמתת אליה. בעקלתונים לא הכיר ובפשרות לא הודה, אחת היתה לו נקודת-המוצא ונקודת-השאיפה מיום עמדו על דעתו עד אחרון יומו. והימים לא היו ספורים. ארבעים שנה היה איש ריב ומדון, ולעתים גם לחבריו.

הוא היה פיטן לפי תכונתו ומוכיח בשער לפי אומנותו. הציונות הוציאה רבים מתחומי סביבתם הטבעית, והעמידה אותם בכוח שבירת-הרצון על משמרות שהזמן גרמן. נעים-הליכות ושלירוח בשרי חות, נראה כאחד השאננים בברו; אבל כולו היה לוחט וסוער בתוכו. נקידעת ובר-לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נגרר אחרי להטי אוריה-פרסומת. בלבו יקדה האמת, עצורה וכבושה, המתלקחת ומת-פרצת כשהיא נעשית פלסתר. והאמת בלבד היא שהיתה לו הכוח ההודף בכתיבתו. והיא שעמדה לו לעבור בסערה רצופה דרך-חיים קשה ויגעה כהולך לתומו בנתיב מצניע-ילכת וענוי-הרוח. ובמתחה הגבוה ניתק פתיל חייו בלי עתו.

במלחמת דעותיו היו לו כלים מיוחדים משלו. סגנונו לא היה כפות לשום נוסח מקובל, ולא היה כבול בכללים מתהלכים. הוא היה בבואת מזגו הלוהט והעצור כאחד, אהבת האמת לשמה, והחרדה הגדולה למתהוה ולבאות. בכל פסקויו שחקו צבעים וגוונים, שלובים הגות, הגיון, הומור ולעג שנון. סגנונו לא היה ציורי, כי אם מגולף. לא היה מישור וחלק; מעלות ומורדות היו בו כמכה גלים. בו רטט ריתמוס כבשירה, אם כי כתב פרוזה; ופרוזאיים מאד היו

ברקיהם דעמיהם. — ברקים ורעמים של קצרי-החיים ושכר-הרוגו; גלים קצרים כחיי-אנוש, אבל כספרים ומתלכדים בין דור הולך ודר בא. בהיסטוריה מסודרת על מעללי אדם בכל דור, מאבקיו כינו לבין עצמו ובינו לבין הטבע, מלחמותיו הגדולות והתרוצצויותיו הקטנות. בכתבים פובליציסטיים כאלו רואים את מראות הדור ושומעים את הקולות.

אך פובליציסטי-מידות, מורה וסתגך בדורו, אינו משאיר מ„הנצח“ בספריו. הוא סופר לדור או לשנים, אבל גם בשיטות מדע „הנצח“ אינו אלא יחוסו. אין אמת-עד בכל אחת מהן. אמת היום הוא פרי אמת מתמול שעברה וחלפה. ואמת המחר תעלה ממקורות אמת היום העלולה להתערער בתוקף גילויים חדשים דרך הסרת צעפים מתעלומות היום. אפילו ליעודים נצחיים, לכאורה, כשויון, אחוה, חירות אורבות סכנות, כתבים פובליציסטיים לא נועדו לקריאת-שעשור עים. הם דומים בבחינה מסוימת לספרי מדע. הם מיועדים לחוגים מסוימים: אוהבי עיון ולימוד, מחפשי החושים שנטו ונארגו במסכת דור הולך ונמתחים למסכת דור בא בהתרחקותה. כתבים נבחרים כאלה ימצאו בין המאמרים והמסות הרבים שלסבן כתב בתקופת ארבעים שנה; תחילתה וחתימתה — חילופי-משמרות. בו נשתמרו כל הסגולות והכוחות הנפשיים הדרושים לרוקמי המסכת החדשה ולצופים שיעמדו במערכת הבאות: עודירוח וצלילות-דעת, לב ליהט וכואב כאב הזולת, טוהר מידות ואמנות-הביטוי. בלי עתו נאסף מאתנו. ניתקו הניסיון, אך יוסיפו לרטוט בכתביו שיראו אור וישתזרו במסכת דור בא.

להגברת חברת העובדים

אגות לחברים באמריקה

ש. יבנאלי

תנועת העבודה היהודית בארץ וברחבי עמנו בתפוצותיו עומדת כעת לפני תעודה רבת-אתריות להפעיל את המשק ההסתדרותי העצמי כמנוף רב-כוח לכיוון זרם העליה ההמונית הקרובה לקראת חיים של עבודה ויצירה כלכלית וחברתית.

המשק העצמי של ציבור הפועלים בארץ (הקבוצות והמושבים, הקואופרטיבים בערים ובמושבות, מוסדרי תינו הכלכליים המרכזיים: בנק הפועלים, סולל-בונה, המשביר, תנובה, ניר, הסנה, שיכון ואחרים, המרוכזים כולם לשם הפיקות ההסתדרותי העליון ב„חברת העובדים“) נוצר והתפתח בעקבות מסיבות היסטוריות מיוחדות והצטרפות כוחות שונים בעמנו. שפעלו בתקופת ארבעים השנים האחרונות בציונות.

נושאי מאמרו ומסותיו, — החולין שבחיים, כיסופי הגאולה והפדות הרעידו תמיד את מיתרי לבו, ובדבריו שנשא לכאורה על פגעי-השעה וצרכי-הרגע דבק תמיד מהנצח שהעלם, — נצח לפי מושגי אנוש. הקצב והריתמוס עוצבו בעקבות הסערה שבת היו צדורים חיי דור עולה, סולל ובונה. בכל העלויות לא ידענו מרגוע. ככה יסגנו תמונות וציורים רוחות העוברות על פני קמה, סערות המעלות נחשולים. לא המיד תמונות על-פני השטח, כי אם מראות מגולפים בחלל, סגנונים מעין אלה אינם ניתנים ללימוד ולחקוי. רק אנשי-הלבב והוגרי-דעות יגיעו אליהם במעט או בהרבה, כל אחד אשר יחננו הטבע.

הפובליציסטיקה הצרופה נאצלה מרוח הנבואה, קולטת ניצוצותיה וקורנת מאורה חומה; בעצם היא המשכה, ופושטת ולובשת צורות עם תמורות הזמנים וחילופי הדורות. אין בכוחה להתרומם להנשגב שבנבואה ובנצח. לפי מושגי אנוש, הטבוע בה; לה חסרה האמונה כי היא מדברת מפי הגבורה הצרופה מראשית אחרית ואין שגיאה לפניה. ולכן חסר גם הבטחון המוחלט בדבר הפובליציסט. האמונה והבטחון הם המעבירים את „האש העצורה בעצמות“ הנביא לעצם חזונו ולסגנונו, ומלהיבה את הלבבות מדור לדור. גם הנבואה מחולקת לקטגוריות: נבואת-אמת ונבואת-שקר; האחת היא מתת אלהים, והשניה אומנות מלומדת, וקיימות מדרגות ברוממות החזון ובשגיבות הביטוי בין נביאי האמת. אך על כל אחד מהם נאמר: מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו, נקי כפים ובר-לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה, וגלויים ובלטים סימני-ההיכר, היכולת להיות בודד ועוזב, ולבוז לכל מתת ילוד אשה בצורות שוחד שונות, ואלה הן גם מדות פובליציסט ראוי לשמו, ובדור „כובש המדע והטכניקה“ גבר חילים יצר-הרע הקדום, רבו יצרים חדשים ורבו ושגבו סרטוריהם המסיתים והמדיחים, הם נישאים על גלי אתר וכובשים פנות-קבע בכל בית ומתהלכים בחוצות, יצרי השלטון, השררה, הרדיפה אחרי כבוד עשו להם כנפים רחבות ממדים עם מכשירי הפרסומת החדשים, והעמדה במסה היא מדרגה עליונה.

כל פובליציסט ראוי לשמו יודע פרק בפילוסופיה ובהיסטוריה, אבל אינו מחויב להיות חוקר יוצר שיטות, הוא רק מעצב פילוסופית חיים עלי אדמות. ההיסטוריון חוקר ומסביר את קורות העבר, הפובליציסט, כאחד מרבי-הפעלים, עושה היסטוריה. בכתביו נשמעים פעמי דורו, ריתמוס הקורות, דופק הזמן ונשמת רוחו. ספרות פובליציסטית משולה לתקליט שרישומי הדור נחרתו עליו; המראות נגולים על